

Ustawowe kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*

Krzysztof Skotnicki

Uniwersytet Łódzki, Wydział Prawa i Administracji, Katedra Prawa Konstytucyjnego

Zgodnie z Konstytucją z 1997 r. w Polsce – demokratycznym państwie prawnym urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2) – ustanowiona została zasada trójpodziału władzy (art. 10) z dualistycznym modelem władzy wykonawczej, którą sprawują Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej oraz Rada Ministrów (rząd). Prezydent określany jest przy tym w art. 126 jako najwyższy przedstawiciel Rzeczypospolitej Polskiej i gwarant ciągłości władzy państwowej (ust. 1), który „czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji, stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium” (ust. 2). Radzie Ministrów powierzone jest natomiast prowadzenia polityki wewnętrznej i zewnętrznej państwa (art. 146 ust. 1), jak i ustanowienie domniemania kompetencji, gdyż należą do niej wszystkie sprawy z zakresu polityki państwa, które nie są zastrzeżone dla innych organów państwowych i samorządu terytorialnego (art. 146 ust. 2).

Analiza postanowień konstytucji, a w szczególności tych przywołanych powyżej, wyraźnie pokazuje, że ogniwem dominującym wśród organów władzy wykonawczej jest w Polsce Rada Ministrów. Prezydentowi wyznaczona jest rola organu arbitrażu politycznego¹ i równoważenia władzy ustawodawczej i wykonawczej, który ma rozstrzygać konflikty pomiędzy parlamentem (przede wszystkim Sejmem)

* Stan prawny na 30 kwietnia 2016 r. Serdecznie dziękuję Pani Minister dr Annie Surówce-Pasek, Podsekretarzowi Stanu w Kancelarii Prezydenta RP, za udostępnienie powstałego w Biurze Prawa i Ustroju Kancelarii Prezydenta RP opracowania *Zbiór przepisów dotyczących Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz jego kancelarii określonych w Konstytucji i ustawach*, uwzględniającego stan prawny na dzień 30 czerwca 2015 r., co pozwoliło na podjęcie prac nad niniejszym tekstem.

1 Zob. np. L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, wyd. 1, Warszawa 2014, s. 246; J. Szymanek, *Arbitraż polityczny głowy państwa*, Warszawa 2009.

a rządem². Przekłada się to na kompetencje głowy państwa, które są pochodną jego funkcji i zadań. Ustawa zasadnicza z 1997 r. niewątpliwie uszczupliła przy tym jego uprawnienia, odsuwając go tym samym od rządu³.

Pomimo tego kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej są rozliczne i różnorodne oraz odnoszą się do różnych obszarów władzy. W czynionych analizach uwaga badaczy na ogół skoncentrowana jest przede wszystkim na jego uprawnieniach konstytucyjnych, w tym zwłaszcza na zawartych w art. 144 ust. 3 Konstytucji prerogatywach, a więc uprawnieniach, przy wykonywaniu których dla ich ważności nie jest wymagany podpis Prezesa Rady Ministrów. Znacznie rzadziej, a często wręcz wcale, przedmiotem rozważań czynione są natomiast kompetencje głowy państwa wynikające z ustaw, które – jako ich źródło – wskazane są przecież wyraźnie w art. 126 ust. 3 Konstytucji. Naturalne jest dlatego pytanie o kompetencje prezydenta, które ustanowione są w ustawach, przede wszystkim, czy wpływają one na jego pozycję ustrojową. Jest to zagadnienie istotne również dlatego, że w przypadku wielu jego uprawnień nie mają one bezpośredniej podstawy w konstytucji.

Celem niniejszego opracowania jest przybliżenie właśnie tych ustawowych kompetencji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Ich omówienie jest trudne z wielu względów. Przede wszystkim należy pamiętać, że regulacji ustawowych odnoszących się do prezydenta jest niewątpliwie ponad 100 i pewnym problemem jest już samo ustalenie tych aktów prawnych (a przy tym należy również pamiętać, że po wyborach do Sejmu i do Senatu z 2015 r. obserwowana jest wyraźna dynamiczna zmiana wielu regulacji prawnych, w tym również ustaw odnoszących się w większym czy mniejszym zakresie do kompetencji głowy państwa). Stanowią one przy tym o różnych kwestiach. W części z nich mowa jest np. o obowiązku różnych organów przedkładania prezydentowi informacji. W znacznej części uregulowane są w nich również jego kompetencje.

Niewątpliwie bardzo poważnym problemem jest pogrupowanie kompetencji prezydenta wynikających z ustaw. Można to bowiem czynić na wiele sposobów. Z pozoru najprostsze powinno być nawiązanie do klasyfikacji budowanych w oparciu o kompetencje konstytucyjne. W literaturze przedmiotu jest ich jednak wiele; podzielam przy tym pogląd Jana Wawrzyniaka, iż dominować wydają się te, które dokonywane są według organów konstytucyjnych, do których uprawnienia te się odnoszą⁴. Problem polega jednak na tym, że w przypadku niektórych z ustawowych kompetencji prezydenta może wystąpić trudność z zaliczeniem ich do jednej z wymienianych grup. Należy również pamiętać, że posiada on również

2 Zob. np. K. Wojtyczek, *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] P. Sarnecki (red.), *Prawo konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2011, s. 348 i n.

3 Zob. np. M. Kruk, *System rządów w konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, [w:] R. Mojak, W. Skrzydło (red.), *Ustrój polityczny Rzeczypospolitej Polskiej w Nowej Konstytucji z 2 kwietnia 1997 roku. XL Ogólnopolska Konferencja Katedr Prawa Konstytucyjnego 4–6 czerwca 1998 r.*, Kazimierz Dolny nad Wisłą, Lublin 1998, s. 38.

4 Zob. J. Wawrzyniak, *Kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Instytucja prezydenta w Polsce i we Włoszech*, Warszawa 2014, s. 119.

kompetencje w odniesieniu do organów, które w konstytucji nie są wymienione. Można też próbować kierować się przy grupowaniu kompetencji prezydenta systematyką konstytucji, jednak – jak już podkreślałem – niektóre uprawnienia odnoszą się do organów czy instytucji, które nie mają zakotwiczenia w konstytucji, jak np. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych.

Innym sposobem klasyfikacji może być rozdzielenie ich w zależności od rodzaju aktu urzędowego, poprzez który są one realizowane, a więc odpowiednio przez rozporządzenia, zarządzenia i postanowienia; uważam jednak, że nie jest to dla ogólnego ich omówienia konstrukcja najbardziej przydatna. Niezwykle rozbudowana, czasami wskazująca jedynie na jedną kompetencję, będzie przedmiotowa próba ich ujęcia⁵. Za zasadne uznać też można wydzielenie kompetencji prezydenta jako głowy państwa⁶. Niezwykle przejrzysta jest, w moim przekonaniu, próba pogrupowania kompetencji prezydenta dokonana przez Dariusza Dudka⁷. Z uwagi na istotę opracowania najprostsze wydaje się jednak rozdzielenie kompetencji na wynikające z konstytucji (a więc stanowiące ich rozwinięcie i doprecyzowanie) oraz nie mające takiej podstawy.

Wśród kompetencji Prezydenta RP dookreślonych bądź rozwiniętych w ustawach niewątpliwie najwięcej regulacji dotyczy jego uprawnień w obszarze obronności i bezpieczeństwa państwa, co wynika z faktu, iż jego konstytucyjnym zadaniem jest stanie na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa, nienaruszalności i niepodzielności terytorium państwa oraz bycie najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych RP.

Zgodnie z ustawą z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej⁸ prezydent, na wniosek Rady Ministrów, zatwierdza strategię bezpieczeństwa narodowego; wydaje, w drodze postanowienia, Polityczno-Strategiczną Dyrektywę Obronną Rzeczypospolitej Polskiej oraz inne dokumenty wykonawcze do strategii bezpieczeństwa narodowego; zatwierdza plany krajowych ćwiczeń systemu obronnego i kieruje ich przebiegiem; postanawia o wprowadzeniu albo zmianie określonego stanu gotowości obronnej państwa; postanawia, w razie konieczności, o dniu, w którym rozpoczyna się (lub kończy) czas wojny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; kieruje, we współdziałaniu z Radą Ministrów, obroną państwa, z chwilą mianowania Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i przejęcia przez niego dowodzenia; może zwracać się do wszystkich organów władzy publicznej, administracji rządowej i samorządowej, przedsiębiorców, kierowników innych jednostek organizacyjnych oraz organizacji społecznych o informacje mające znaczenie dla bezpieczeństwa i obronności państwa; inicjuje i patronuje przedsięwzięciom ukierunkowanym na kształtowanie postaw patriotycznych i obronnych w społeczeństwie (art. 4a).

5 Tak uczynione jest w przywołanym opracowaniu *Zbiór przepisów...*

6 Tak czyni również we wskazanym opracowaniu J. Wawrzyniak, *Kompetencje...*, s. 120.

7 Zob. D. Dudek, *Autorytet Prezydenta a Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, Lublin 2013, s. 44–59.

8 Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 1531.

Jako zwierzchnik nad Siłami Zbrojnymi, w szczególności: określa, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych oraz ich przygotowań do obrony państwa⁹; wskazuje, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, osobę przewidzianą do mianowania na stanowisko Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych; może uczestniczyć w odprawach kierowniczej kadry Ministerstwa Obrony Narodowej i Sił Zbrojnych; zatwierdza, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, w drodze postanowienia, narodowe plany użycia Sił Zbrojnych do obrony państwa oraz organizację i zasady funkcjonowania wojennego systemu dowodzenia Siłami Zbrojnymi (art. 5). Problematyki Sił Zbrojnych dotyczą również kompetencje prezydenta wypływające z innych ustaw. Moim zdaniem, szczególne znaczenie przypisać w tym przypadku należy ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa¹⁰, która jest wykonaniem art. 117 Konstytucji przewidującym. Przyznaje ona prezydentowi prawo podjęcia postanowienia (w zależności od okoliczności na wniosek Rady Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów) o użyciu jednostek wojskowych poza granicami państwa. Do tej grupy kompetencji zaliczyć również należy ustawę z dnia 19 lutego 1993 r. o znakach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej¹¹, która stanowi o nadawaniu i wręczaniu wraz aktem nadania przez Prezydenta sztandaru jednostce wojskowej (art. 10 ust. 1 i 2). Prezydent posiada również uprawnienia do decydowania o użyciu Sił Zbrojnych w stanie wyjątkowym, o czym szerzej będzie mowa w dalszej części tego opracowania. Wszystkie wskazane ustawy, a w szczególności ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, niewątpliwie wyznaczają istotną rolę prezydenta jako zwierzchnika Sił Zbrojnych, można zastanawiać się jednak, czy jest to – jak chce Dariusz Dudek – istotne wzmocnienie jego pozycji w tym charakterze¹².

Wiele uprawnień ustawowych prezydenta dotyczy żołnierzy. Przede wszystkim na podstawie ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych¹³ prezydent określa, w drodze rozporządzenia, wielokrotności kwoty bazowej stanowiącej przeciętne uposażenie żołnierzy zawodowych (art. 71), jak i szczegółowe warunki otrzymywania przez żołnierzy dodatku wyrównawczego (art. 80), co dotyczy m.in. sędziów sądów wojskowych czy prokuratorów wojskowych. Z kolei na podstawie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, prezydent, na wniosek Rady Ministrów, określa, w drodze rozporządzenia, terminy rozpoczęcia i okres trwania obowiązku odbywania zasadniczej służby wojskowej oraz przeszkolenia wojskowego, uwzględniając stopień zagrożenia bezpieczeństwa państwa (art. 55 usta-

9 Z rozwiązaniem tym koresponduje regulacja zawarta w ustawie z dnia 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2009 r., nr 67, poz. 570 ze zm.), która, określając zadania Rady Ministrów w tym zakresie, wskazuje, że czyni to na podstawie głównych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych oraz ich przygotowań do obrony państwa określanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (art. 2).

10 Tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1510.

11 Tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1863.

12 Zob. D. Dudek, *Autorytet Prezydenta...*, s. 49.

13 Tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1414 ze zm.

wy), jak i określa, co stanowi bezpośrednie wykonanie art. 135 Konstytucji, organizację oraz zakres działania Biura Bezpieczeństwa Narodowego (art. 11 pkt 5 ustawy). Wreszcie ustawa z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej¹⁴ przyznaje prezydentowi w art. 14 prawo udzielania żołnierzom wyróżnień (tj. odznaki honorowej, tytułu honorowego oraz honorowej broni białej), zaś w art. 87 prawo polecenia wszczynania postępowania dyscyplinarnego wobec żołnierza pełniącego służbę lub wykonującego zadania służbowe po ogłoszeniu mobilizacji, w stanach nadzwyczajnych, w czasie wojny, a także podczas wykonywania zadań służbowych w strefie działań wojennych oraz w przypadku użycia Sił Zbrojnych poza granicami państwa, jak również w akcjach humanitarnych, poszukiwawczych lub ratowniczych.

Niewątpliwie znaczącym uprawnieniem prezydenta w obszarze obronności i bezpieczeństwa państwa jego prawo do wydania na wniosek Prezesa Rady Ministrów na podstawie art. 18 ust. 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji¹⁵ postanowienia o użyciu oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych do pomocy oddziałom i pododdziałom Policji w razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego poprzez niebezpieczeństwo powszechne dla życia, zdrowia lub wolności obywateli, zagrożenia bezpośredniego dla mienia w znacznych rozmiarach, zagrożenia obiektów lub urządzeń ważnych dla bezpieczeństwa lub obronności państwa itd.

Wśród kompetencji prezydenta w obszarze obronności i bezpieczeństwa państwa wskazać wreszcie należy prawo skierowania, na mocy art. 8 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym¹⁶, do prac Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, na prawach członka, Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego lub innego przedstawiciela. Podobnie, na podstawie ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu może on delegować swojego przedstawiciela do udziału w posiedzeniach Kolegium do spraw Służb Specjalnych przy Radzie Ministrów (art. 12), opiniuje wytyczne wydawane przez Prezesa Rady Ministrów lub ministra w celu koordynowania działań w dziedzinie bezpieczeństwa i obronności państwa (art. 13 ust. 1), opiniuje szefów ABW i AW przed ich powołaniem lub odwołaniem przez Prezesa Rady Ministrów (art. 14 ust. 1). Na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym¹⁷ prezydent opiniuje powołanie na czteroletnią kadencję i odwołanie przez Prezesa Rady Ministrów Szefa CBA (ar. 6). Natomiast na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego¹⁸ głowa państwa jest jednym z podmiotów opiniujących powołanie i odwołanie szefów SKS i SWW.

Szeroki zakres ustawowych kompetencji prezydenta w obszarze obronności i bezpieczeństwa odnosi się następnie do jego uprawnień związanych ze stanami nadzwyczajnymi. Ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej

14 Dz.U., nr 190, poz. 1474 ze zm.

15 Tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 355 ze zm.

16 Tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 1166 ze zm.

17 Tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1411 ze zm.

18 *Ibidem*, poz. 253 ze zm.

Polskiej stanowi, że jeżeli prezydent, wprowadzając stan wojenny, nie postanowi inaczej, w czasie obowiązywania stanu wojennego stosuje się w zakresie obowiązku służby wojskowej, służby w obronie cywilnej i służby w jednostkach zmilitaryzowanych oraz świadczeń na rzecz obrony przepisy obowiązujące w stanie wojny (art. 247 ust. 1). Podobnie jest w przypadku stanu klęski żywiołowej i odnosi się do służby w jednostkach zmilitaryzowanych oraz w zakresie świadczeń na rzecz obrony (art. 247 ust. 2). Rozwiązania te stanowią wykonanie art. 229 i 230 Konstytucji. Ustawą doprecyzowującą kompetencje prezydenta związane z wprowadzeniem stanu wojennego (art. 231 Konstytucji) jest ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej¹⁹. Na jej podstawie w szczególności określa on obszar, na którym wprowadza się stan wojenny oraz – w dopuszczalnym w tej ustawie zakresie – rodzaje ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela. Prezydent znosi też stan wojenny. Dla uprawnień głowy państwa szczególne znaczenie ma art. 10 tej ustawy, który przyznaje mu w szczególności (czyli może on podejmować jeszcze inne decyzje) szereg praw, takich m.in. jak mianowanie, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych; może też określić termin przejścia przez niego dowodzenia tymi siłami. Z kolei ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym²⁰ przyznaje prezydentowi prawo do wydania, na wniosek Rady Ministrów, rozporządzenia o wprowadzeniu stanu wyjątkowego na czas oznaczony nie dłuższy niż 90 dni lub odmowie wydania takiego rozporządzenia (art. 3), może też rozporządzeniem przedłużyć ten stan na okres nie dłuższy niż 60 dni (art. 5 ust. 1), wreszcie znieść ten stan przed upływem czasu, na jaki został wprowadzony, jeżeli ustaną przyczyny, z uwagi na które został on wprowadzony (art. 5 ust. 2). Prezydent może również w czasie stanu wojennego postanowić, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, o użyciu oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych RP do przywrócenie normalnego funkcjonowania państwa, jeżeli dotychczas zastosowane siły i środki zostały wyczerpane (art. 11). Należy wreszcie pamiętać, że w stanach nadzwyczajnych prezydent, na mocy art. 34 ust. 6 ustawy z 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych²¹, może wyrazić zgodę na odstąpienia od przeprowadzenia postępowania sprawdzającego.

Ustawy przyznają następnie prezydentowi liczne kompetencje do mianowania na pierwszy stopień oficerski oraz stopień generała lub równorzędnym w różnych służbach mundurowych.

Przede wszystkim, wykonując dyspozycję art. 134 ust. 5 Konstytucji o nadawaniu określonych w ustawach stopni wojskowych, na podstawie art. 76 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej, na wniosek Ministra Obrony Narodowej mianuje na pierwszy stopień oficerski oraz na stopnie oficerskie generałów i admirałów (ust. 4) oraz na stopień wojskowy Marszałka Polski (ust. 6).

¹⁹ *Ibidem*, poz. 1815 ze zm.

²⁰ *Ibidem*, poz. 1191 ze zm.

²¹ Dz.U., nr 182, poz. 1228 ze zm.

W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny w przypadku generałów i admirałów czyni to na wniosek Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych (ust. 7 pkt 2). W czasie pokoju ma też możliwość mianowania na stopnie oficerskie w uznaniu zasług osoby, które z uwagi na wiek lub stan zdrowia nie podlegają obowiązkowi służby wojskowej (ust. 8), przy czym może to uczynić nawet pośmiertnie (ust. 13).

Ponadto prezydent ma podobne analogiczne uprawnienia odnośnie do Policji²², Straży Granicznej²³, Straży Pożarnej²⁴, Biura Ochrony Rządu²⁵, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu,²⁶ Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Służby Wywiadu Wojskowego²⁷, Służby Celnej²⁸ oraz Służby Więziennej²⁹.

W literaturze przedmiotu Dariusz Dudek sygnalizuje wątpliwości odnośnie do celowości nadawania przez prezydenta stopnia nadbrygadiera i generała brygadie-

- 22 Na podstawie ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 355 ze zm.), na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, mianuje na pierwszy stopień oficerski oraz na stopnie generalnego inspektora Policji i nadinspektora Policji (art. 48), z możliwością pominięcia wymogu przesłuzenia określonego okresu w dotychczasowym stopniu (art. 52). prezydent może również, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, zadecydować o obniżeniu stopnia lub pozbawieniu stopnia generalnego inspektora i nadinspektora Policji (art. 54).
- 23 Na podstawie ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1402 ze zm.) prezydent, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, mianuje na pierwszy stopień oficerski Straży Granicznej oraz na stopień generała Straży Granicznej (art. 53 ust. 2) oraz decyduje o utracie lub przywróceniu stopnia generała w przypadkach określonych w ustawie.
- 24 Na podstawie ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Straży Pożarnej (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 603 ze zm.) prezydent, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, nadaje stopień nadbrygadiera i generała brygadiera.
- 25 Na podstawie ustawy z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 552 ze zm.), prezydent, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, mianuje na pierwszy stopień oficerski oraz stopnie generalskie (art. 43), jak i pozbawia tych stopni (art. 49) oraz decyduje o ich przywróceniu (art. 50).
- 26 Na podstawie ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1929 ze zm.) prezydent, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, mianuje na pierwszy stopień w korpusie oficerów oraz na stopień generała brygady (art. 67), decyduje o utracie lub pozbawieniu stopnia podporucznika oraz stopnia generała brygady (art. 75) oraz o ich przywróceniu (art. 76).
- 27 Na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 740 ze zm.) prezydent mianuje, na wniosek ministra obrony narodowej, na pierwszy stopień w korpusie oficerów oraz na stopień generała brygady (art. 26), jak i decyduje o ich utracie (art. 34) oraz przywróceniu (art. 35).
- 28 Na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Cywilnej (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 990 ze zm.), na wniosek ministra właściwego do spraw finansów publicznych, mianuje na pierwszy stopień służbowy w korpusie oficerów młodszych Służby Celnej oraz na stopnie służbowe w korpusie generałów Służby Celnej (art. 115) oraz pozbawia stopnia służbowego nadinspektora celnego i generała Służby Celnej (art. 118).
- 29 Na podstawie ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 713 ze zm.) prezydent, na wniosek ministra sprawiedliwości, nadaje pierwszy stopień w korpusie oficerów Służby Więziennej (art. 50).

ra w Straży Pożarnej, jednak swojego stanowiska nie uzasadnia³⁰. Wydaje się jednak, że rzeczywiście można zastanawiać się, czy rzeczywiście niezbędne są kompetencje prezydenta do mianowania na pierwszy stopień oficerski oraz stopień generała lub równorzędnym we wszystkich wskazanych służbach mundurowych. Nie umniejszając bowiem ich znaczenia, wydaje się, że nie tylko w przypadku Straży Pożarnej mogłyby to czynić inne organy, chociaż mam świadomość, że w obecnym rozwiązaniu jest wiele elementów ceremonialnych, ale zarazem podnoszących rolę tych służb w życiu społecznym państwa.

Wśród uprawnień prezydenta zwracają następnie uwagę jego ustawowe kompetencje w sferze stosunków międzynarodowych. W tym przypadku przedstawienie jego uprawnień rozpocząć należy od pewnego doprecyzowania związanego z kompetencją prezydenta do ratyfikowania i wypowiedzania umów międzynarodowych, zawarte w ustawie z 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych³¹. Między innymi jest to prawo do podjęcia na wniosek Rady Ministrów decyzji w sprawie zmiany zakresu obowiązywania umowy międzynarodowej, o której mowa w art. 23 tej ustawy. W szczególności podkreślić należy jednak, że w dodanym art. 22a przewidziane jest podejmowanie przez prezydenta decyzji o wystąpieniu z Unii Europejskiej, jak i wyrażanie po uzyskaniu zgody wyrażonej w ustawie zgody na przedłużenie okresu, o którym mowa w art. 50 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej.

Rozwinięcie art. 33 ust. 1 pkt 2 Konstytucji jest ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej³², która w art. 17 ust. 1 stanowi, że mianowanie i odwoływanie ambasadorów odbywa się na wniosek ministra właściwego do spraw zagranicznych, zaakceptowany przez Prezesa Rady Ministrów.

Wiele kompetencji przysługuje następnie prezydentowi w związku z członkostwem Polski w Unii Europejskiej. W szczególności reguluje to ustawa z 8 października 2010 r. o współpracy Rady Ministrów z Sejmem i Senatem w sprawach związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej³³. W szczególności prezydent podejmuje, na wniosek Rady Ministrów, za zgodą wyrażoną w ustawie, decyzję w sprawie stanowiska Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie projektu aktu prawnego Unii Europejskiej, o którym mowa w art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 2 lub art. 48 ust. 7 Traktatu o Unii Europejskiej, lub w art. 312 ust. 2 akapit drugi Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, lub w Protokole (nr 9) w sprawie decyzji Rady odnoszącej się do wykonania art. 16 ust. 4 Traktatu o Unii Europejskiej i art. 238 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w okresie między 1 listopada 2014 a 31 marca 2017 r. i od kwietnia 2017 r. dołączonym do Traktatu o Unii Europejskiej, Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (art. 14). Podobnie prezydent na wniosek Rady Ministrów, za zgodą wyrażoną w ustawie, podejmuje

30 Zob. D. Dudek, *Autorytet...*, s. 51, przyp. 105.

31 Dz.U., nr 39, poz. 443 ze zm.

32 Dz.U., nr 128, poz. 1403 ze zm.

33 Dz.U., nr 213, poz. 1395.

decyzję w sprawie stanowiska Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie projektu aktu prawnego Unii Europejskiej, o którym mowa w art. 81 ust. 3, art. 153 ust. 2 akapit czwarty, art. 192 ust. 2 akapit drugi, art. 333 ust. 1 lub art. 333 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (art. 15). Są to zarazem kompetencje, które doprecyzowują współpracę prezydenta z Radą Ministrów.

Stosunkowo obszerny jest zakres uprawnień prezydenta odnośnie do władzy sądowniczej.

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – *Prawo o ustroju sądów powszechnych*³⁴ przyznaje prezydentowi prawo do powołania, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, sędziów sądów powszechnych do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim (art. 55 § 1), wyznaczając miejsce służbowe (siedzibę) sędziego (art. 55 § 3).

Na podstawie ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – *Prawo o ustroju sądów wojskowych*³⁵ prezydent, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, powołuje na stanowiska sędziowskie sędziów sądów wojskowych (art. 23 ust. 1), wyznaczając jednocześnie miejsce służbowe (siedzibę) sędziego (art. 23 ust. 1b).

Ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. – *Prawo o ustroju sądów administracyjnych*³⁶ przyznaje prezydentowi prawo do powołania, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, sędziów sądów administracyjnych (art. 5 § 1). Na mocy art. 16 § 2 prezydent, na wniosek prezesa NSA, w drodze rozporządzenia, tworzy i znosi wojewódzkie sądy administracyjne oraz ustala ich siedziby i obszar właściwości, a także może tworzyć, poza siedzibą sądu, i znosić wydziały zamiejscowe tych sądów. Na mocy art. 22 § 5 prezydent określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb wykonywania nadzoru na działalnością administracyjną wojewódzkich sądów administracyjnych przez organy i osoby do tego wyznaczone. Na mocy art. 23 § 1 prezydent, w drodze rozporządzenia, ustala regulamin określający szczegółowo tryb wewnętrznego urzędowania wojewódzkich sądów administracyjnych. Na mocy art. 28 prezydent określa, w drodze rozporządzenia, stanowiska i wymagane kwalifikacje urzędników sądowych oraz pracowników wojewódzkich sądów administracyjnych, a także szczegółowe zasady wynagradzania i tabele wynagrodzenia zasadniczego oraz wysokość dodatku z tytułu zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji referendarzy sądowych, starszych referendarzy sądowych, asystentów sędziów, starszych asystentów sędziów, urzędników oraz innych pracowników tych sądów.

W przypadku Sądu Najwyższego ustawa z 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym³⁷ stanowi, że pierwszy prezes powoływany jest przez prezydenta na sześcioletnią kadencję spośród sędziów SN w stanie czynnym (art. 10) spośród dwóch kandydatów wybranych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów SN (art. 16 § 1 pkt 3), natomiast prezesa SN prezydent powołuje i odwołuje na wniosek pierwszego prezesa SN spośród sędziów SN w stanie czynnym (art. 13 § 2). Prezydent, na wniosek

34 Dz.U. z 2015 r., poz. 133 ze zm.

35 Tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 133 ze zm.

36 Tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., nr 1647.

37 Tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 499 ze zm.

Krajowej Rady Sądownictwa, powołuje do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego (art. 21). Prezydent, na wniosek Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego, w drodze rozporządzenia, ustala liczbę stanowisk sędziowskich w Sądzie Najwyższym, w tym liczbę prezesów SN (art. 23). Prezydent określa też, w drodze rozporządzenia, stawki dodatku funkcyjnego członków Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego (art. 70 § 5).

Na mocy art. 33 ustawy prawo o ustroju sądów administracyjnych prezydent na wniosek Zgromadzenia Ogólnego Sędziów NSA ustala, w drodze rozporządzenia, liczbę stanowisk sędziowskich w NSA, w tym liczbę wiceprezesów tego Sądu. Na mocy art. 44 § 1 powołuje prezesa NSA na sześcioletnią kadencję spośród dwóch kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów NSA, natomiast na mocy art. 45 § 1 na wniosek prezesa NSA, złożony za zgodą Zgromadzenia Ogólnego sędziów NSA, powołuje na pięcioletnią kadencję wiceprezesa NSA lub go odwołuje (§ 2).

Na podstawie ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa³⁸ prezydent może wносить pod obrady KRS o wyrażenie stanowiska w sprawach dotyczących sądownictwa i sędziów (art. 3). Powołuje następnie swojego przedstawiciela w KRS 9 może go odwołać w każdym czasie, mandat ten jednak wygasa najpóźniej w ciągu 3 miesięcy po zakończeniu kadencji prezydenta lub opróżnieniu urzędu (art. 8). Prezydent, w przypadku przedstawienia mu wniosku o powołaniu do pełnienia urzędu sędziego, może, w przypadku ujawnienia nowych okoliczności dotyczących tej osoby, wystąpić do KRS z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy (art. 45).

Wśród ustawowych uprawnień prezydenta w stosunku do władzy sądowniczej należy również wskazać te, które przysługują mu w stosunku do Trybunału Konstytucyjnego. Jednak z uwagi na wydarzenia, które związane są z tym organem, w tym również zmiany stanu prawnego, jak i zapowiadane kolejne nowelizacje czy nowe dotyczące go regulacje, sprawia, że jedynie sygnalizują kompetencje głowy państwa z tego obszaru. Chciałbym jednak podkreślić, że w przypadku sędziów Trybunału mamy do czynienia z odmienną sytuacją niż w przypadku pozostałych sędziów, gdyż od osoby wybranej na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego odbiera ona jedynie ślubowania, podczas gdy inni sędziowie są przez niego powoływani.

Niejako naturalne jest, iż po wskazaniu na uprawnienia głowy państwa odnośnie do władzy sądowniczej przedstawiane są jego kompetencje w stosunku do prokuratury. W tym przypadku na początku 2016 r. wprowadzone zostały istotne zmiany. Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – *Prawo o prokuraturze*³⁹ ustanawia w art. 14 § 1 zdanie drugie, iż Prokuratora Krajowego oraz zastępców Prokuratora Generalnego powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek Prokuratora Generalnego, może to jednak uczynić dopiero po uzyskaniu opinii prezydenta. Znacznie silniejsze jest uprawnienie głowy państwa w przypadku odwołania Prokuratora

³⁸ Dz.U., nr 126, poz. 714 ze zm.

³⁹ Dz.U., poz. 177.

Krajowego, gdyż może to zostać uczynione przez Prezesa Rady Ministrów wyłącznie za zgodą prezydenta. Sądzę, że jest to uprawnienie idące zbyt daleko, gdyż w ten sposób może dojść do sytuacji, w której w przypadku braku zgody głowy państwa pierwszym zastępcą Prokuratora Generalnego, a więc najistotniejszym współpracownikiem, będzie osoba, z którą nie chce on współpracować.

Wiele uprawnień ustawowych prezydenta związanych jest także z funkcjonowaniem innych organów państwa.

Konstytucja w art. 144 ust. 3 pkt 10 przyznaje prezydentowi prawo występowania z wnioskiem o przeprowadzenie kontroli przez NIK. Ustawa z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁰ doprecyzowuje, że nie jest to jednak prawo kontroli wszystkich organów podlegających kontroli NIK, lecz jedynie organów administracji rządowej, Narodowego Banku Polskiego, państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych (art. 2 ust. 1, art. 4 ust. 3, art. 6) oraz działalności Kancelarii Prezydenta RP (art. 4 ust. 3). Może on również żądać niezwłocznego przesłania mu informacji o wynikach kontroli bez stanowiska właściwych naczelnych lub centralnych organów państwa (art. 64 ust. 3), co nie ma umocowania konstytucyjnego.

Ustawa z 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji⁴¹ doprecyzowuje art. 214 ust. 1 Konstytucji i stanowi, że prezydent powołuje dwóch członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, przewiduje ponadto, że potwierdzenie przez głowę państwa odrzucenia sprawozdania tego organu przez Sejm i Senat jest warunkiem dla wygaśnięcia kadencji Rady.

Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim⁴² w art. 9 ust. 1 stanowi o powoływaniu i odwoływaniu prezesa NBP na wniosek prezydenta. W art. 13 ust. 1 reguluje powoływanie przez prezydenta trzech członków Rady Polityki Pieniężnej, zaś w art. 17 ust. 2a powoływanie i odwoływanie przez niego, na wniosek prezesa NBP, członków Zarządu NBP. Z kolei na mocy art. 16 ustawy z 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym⁴³ prezydent deleguje swojego przedstawiciela do składu Komisji Nadzoru Finansowego.

Na mocy art. 5 ust. 1 ustawy z 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa⁴⁴ prezydent wskazuje swojego przedstawiciela do składu tej Rady.

Na mocy art. 12 ust. 3 ustawy z 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju⁴⁵ w pracach Rady Centrum może uczestniczyć przedstawiciel prezydenta, zaś na mocy art. 16 ust. 4 jego przedstawiciel z głosem doradczym może uczestniczyć w pracach Komitetu Sterującego do spraw badań naukowych i prac rozwojowych w obszarze bezpieczeństwa i obronności państwa.

40 Tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1096 ze zm.

41 Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 639 ze zm.

42 Tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 908 ze zm.

43 Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 174 ze zm.

44 Dz.U., nr 2, poz. 2 ze zm.

45 Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 900 ze zm.

Ponadto na podstawie ustawy z 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych⁴⁶ prezydent wydaje zarządzenie, w którym określa w odniesieniu do pracowników Kancelarii Prezydenta RP i Biura Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji stanowiska urzędników państwowych, aplikacji, ocen urzędników mianowanych, wynagradzania i awansowania, dodatku za wieloletnią pracę, nagrody jubileuszowej funduszu nagród, zwrotu kosztów, wypłacania świadczeń, rozkładu czasu pracy, odznaki honorowej, postępowania dyscyplinarnego oraz zasad wynagradzania (art. 48 ust. 1). Natomiast na podstawie art. 11 ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne⁴⁷ wydaje rozporządzenia w sprawie określenia wzorów formularzy oświadczeń o prowadzeniu działalności gospodarczej i o stanie majątkowym.

Za szczególnie ważne uznaje uprawnienia prezydenta odnośnie do wyborów i referendów. Stanowią one istotne rozwinięcie jego konstytucyjnych kompetencji w tym zakresie.

Ustawa z 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym⁴⁸ doprecyzowuje kwestie związane z treścią postanowienia Prezydenta RP o zarządzeniu referendum ogólnokrajowego. W regulacji tej istotne jest jednak przede wszystkim to, że wyraźnie wskazuje ona, iż prezydent może zarządzić takie referendum nie tylko w sprawie o szczególnym znaczeniu dla państwa, ale również w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej (art. 71); w przypadku wiążącego wyniku takiego referendum prezydent uzyskuje zgodę (art. 73) lub nie uzyskuje zgody (art. 74) na ratyfikowanie takiej umowy.

Ustawa z 5 stycznia 2011 r. – *Kodeks wyborczy*⁴⁹ doprecyzowuje kompetencje prezydenta związane z przeprowadzaniem wyborów do Sejmu i do Senatu oraz Parlamentu Europejskiego. Dotyczy to wydawania stosownego postanowienia o zarządzeniu wyborów, oraz wyborów ponownych, uzupełniających do Senatu. Prezydentowi przysługuje również prawo powoływania (art. 157 § 3) i odwoływania (art. 158 § 1 pkt 5) sędziów do składu Państwowej Komisji Wyborczej, co czyni odpowiednio na wniosek prezesa Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Tradycyjnie bardzo ważnym obszarem wśród uprawnień prezydenta są jego kompetencje związane z nadawaniem orderów i odznaczeń.

Na podstawie art. 4 ustawy z 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach⁵⁰ prezydent, w drodze rozporządzenia, ustanawia odznaki honorowe za zasługi w działalności państwowej lub społecznej, stanowiącej istotny wkład w rozwój kraju⁵¹.

46 Tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 269 ze zm.

47 Tekst jedn. Dz.U. z 2006 r., nr 216, poz. 1584 ze zm.

48 Tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 318.

49 Dz.U., nr 21, poz. 112 ze zm.

50 Tekst jedn. Dz.U. z 2016, poz. 38.

51 Przykładem może być rozporządzenie Prezydenta z dnia 2 listopada 2009 r. w sprawie ustanowienia odznaki honorowej „Za Zasługi dla Ochrony Praw Człowieka”, ustalenia jej wzoru, zasad i trybu nadawania oraz sposobu noszenia (Dz.U., nr 194, poz. 1496).

Ustawa z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach⁵² nie tylko powtarza prawo do ich nadawania przez prezydenta (art. 2 ust. 1), ale również stanowi, że może on to czynić z własnej inicjatywy (art. 2 ust. 2). Na podstawie art. 5 prezydent wydaje zgodę na przyjęcie przez obywatela polskiego orderu, odznaczenia lub innego zaszczytnego wyróżnienia przez najwyższe władze obcego państwa, bez tej zgody przyjęcie nie jest możliwe. Na podstawie art. 9 określa on, w drodze rozporządzenia, opis, materiał, wymiary i wzory rysunkowe oraz sposób i okoliczności noszenia orderów i odznaczeń (ust. 1), szczegółowy tryb postępowania w sprawach o nadanie orderów i odznaczeń oraz wzorów odpowiednich dokumentów (ust. 2); rozporządzenia takie są oczywiście wydane. Na podstawie art. 9a prezydent określa również starszeństwo orderów i odznaczeń, wynikające z tradycji narodowych w wyróżnianiu zasług oraz kolejność noszenia odznak orderów i odznaczeń wynikającą z ich starszeństwa, jak i skróty literowe orderów i odznaczeń. Na mocy art. 19a ust. 5 prezydent, w drodze rozporządzenia, określa nazwę „Gwiazdy” dla danego polskiego kontyngentu wojskowego lub operacji wojskowej, wstążkę, która uwzględnia w swojej kolorystyce barwy flagi właściwej dla terenu działania kontyngentu lub prowadzenia operacji wojskowej, okucie na wstążkę oraz wzór rysunkowy odznaki, zaś na podstawie art. 1a ust. 6 określa, w drodze rozporządzenia nazwę „Gwiazdy” właściwą dla sposobu działania kontyngentu, wstążkę, która uwzględnia w swojej kolorystyce barwy przyjęte dla kontyngentu, okucie na wstążkę oraz wzór rysunkowy odznaki. Na mocy art. 24 prezydent spośród Kawalerów Orderu Wojennego *Virtuti Militari* powołuje stojącego na czele Kapituły Kanclerza Orderu Orła Białego oraz członków Kapituły. Na mocy art. 25a tak samo jest w przypadku Kapituły Orderu Odrodzenia Polski, zaś na mocy art. 25b Kapituły Orderu Krzyża Niepodległości, powołując ich odpowiednio spośród Kawalerów tych orderów. Na mocy art. 33 prezydent wręcza ordery i odznaczenia. Na mocy art. 36 może podjąć decyzję o pozbawieniu orderów i odznaczeń (na wniosek Kapituły Orderów).

Na mocy ustawy z 17 października 2003 r. o ustanowieniu Krzyża Zesłańców Sybiru⁵³ prezydent, na wniosek ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, a w przypadku osób niezamieszkałych w Polsce na wniosek ministra właściwego do spraw zagranicznych, nadaje ten Krzyż (art. 3), jak i określa, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania w sprawach jego nadania, wzory wniosku o nadanie oraz sposób i okoliczności jego noszenia.

Wiele uprawnień przysługuje prezydentowi w związku z prawem nadawania obywatelstwa polskiego. Ustawa z 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim⁵⁴ nie tylko powtarza kompetencję o posiadaniu możliwości nadania przez niego polskiego obywatelstwa (art. 18); nadanie lub odmowa nadania odbywa się w formie postanowienia (art. 25). Ustawa doprecyzowuje, że w przypadku wątpliwości, czy przypadkiem cudzoziemiec nie posiada już obywatelstwa polskiego, przekazuje wniosek do

52 Tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 475.

53 Dz.U., nr 225, poz. 2230.

54 Dz.U. z 2012 r., poz. 161 ze zm.

wojewody w celu przeprowadzenia postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego (art. 22). Może też w każdym stadium postępowania zażądać od wojewody, konsula lub ministra właściwego do spraw wewnętrznych przekazania mu wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego (art. 24). Prezydent, w drodze rozporządzenia, określa wzór formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego (art. 29 ust. 1). Wyraża też zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego (art. 46 i 47). Obywatel może poprosić o to prezydenta (art. 47), a jeżeli tego nie uczynił i zrzekł się go, i tak utrata tego obywatelstwa następuje dopiero po uzyskaniu zgody prezydenta (art. 46). Zgody te wyrażane są w formie postanowienia (art. 51 ust. 1). Prezydent określa też, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego (art. 54 ust. 1).

Wśród pozostałych kompetencji Prezydenta RP, które nie mają wyraźnego umocowania w konstytucji, przede wszystkim uwagę zwracają jego uprawnienia związane z wydawaniem rozporządzeń o wprowadzeniu żałoby narodowej oraz ustalaniem zasad obchodów świąt i rocznic państwowych oraz innych uroczystości o zasięgu państwowym lub lokalnym. Podstawę do ich wydawania stanowi ustawa z 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych⁵⁵.

Na podstawie art. 6 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. w Krajowym Rejestrze Karnym⁵⁶ prezydentowi przysługuje prawo do uzyskania informacji o osobach, których dane zostały zgromadzone w Rejestrze.

Na mocy art. 25 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki⁵⁷ prezydent, na wniosek Centralnej Komisji, nadaje tytuł profesora.

Na mocy art. 13 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych⁵⁸ prezydent, po zasięgnięciu opinii GODO, nadaje, w drodze rozporządzenia, statut Biura GODO, określając jego organizację, zasady działania oraz siedziby jednostek zamiejscowych i zakres ich właściwości terytorialnej.

Na mocy art. 10 ust. 2 pkt 1 ustawy z 18 września 2001 r. o fundacji – Zakłady Kórnickie⁵⁹ przedstawiciel prezydenta wchodzi w skład Rady Kuratorów. Podobnie na podstawie art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z 20 lutego 1997 r. o fundacji – Centrum Badań Opinii Społecznej⁶⁰ przedstawiciel prezydenta wchodzi w skład Rady CBOS.

Na mocy art. 15 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁶¹ prezydent, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik kultury zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice.

55 Tekst jedn. Dz.U. z 2005 r., nr 235, poz. 2000 ze zm.

56 *Ibidem*, poz. 1036 ze zm.

57 Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 882 ze zm.

58 Tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 2135 ze zm.

59 Dz.U., nr 130, poz. 1451.

60 Dz.U., nr 30, poz. 163 ze zm.

61 Dz.U. z 2014 r., poz. 1446.

Na mocy art. 2 ust. 2 ustawy z 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk⁶² prezydent może wnioskować do PAN o wykonanie opinii, ocen, ekspertyz i prognoz dotyczących spraw istotnych dla planowania i realizacji polityki państwa.

Przegląd ustawowych kompetencji Prezydenta RP pozwala, moim zdaniem, na sformułowanie kilku wniosków.

Po pierwsze, liczba ustawowych kompetencji jest wyjątkowo bogata i niewątpliwie odnosi się do wszystkich obszarów jego aktywności wyznaczonych przez konstytucję, jak i zdecydowanie wykracza poza jej ramy. Można jednak zastanawiać się, czy rzeczywiście istnieje potrzeba obciążania głowy państwa tymi wszystkimi zadaniami. Przykładowo uwaga ta odnosi się do uprawnień nominacyjnych i to nie tylko w przypadku Straży Pożarnej.

Po drugie, w przypadku ustawowych kompetencji prezydenta mamy do czynienia z bardzo klasyczną sytuacją, w której „ilość nie przeradza się w jakość”. Trudno bowiem uznać, iż te uprawnienia w znaczący sposób wpływają na wzmocnienie pozycji głowy państwa w systemie organów państwa. Należy pamiętać, że na ogólnej zasadzie wynikającej z art. 144 ust. 2 Konstytucji, zdecydowana większość spośród nich dla swojej ważności wymaga podpisu Prezesa Rady Ministrów. Ponadto są to uprawnienia, które bardzo rzadko są samodzielnymi działaniami prezydenta, a większość spośród nich wykonywana jest na wniosek innego organu, w niektórych przypadkach są to również jedynie jego opinie, stąd w sytuacji, gdy głowa państwa wywodzi się z innej opcji politycznej niż większość rządowa nie mają one istotnego znaczenia.

Po trzecie, w przyznawaniu prezydentowi ustawowych kompetencji, i to nawet stanowiącymi rozwinięcie kompetencji konstytucyjnych, widać pewną przypadkowość. Widoczne jest to zwłaszcza w jego uprawnieniach nominacyjnych w obszarze służb mundurowych. Czym wytłumaczyć bowiem fakt, że w jednych przypadkach ma on możliwość mianowania na pierwszy stopień oficerski, a w innych również pozbawiania tego stopnia. Nie będzie dlatego błędem stwierdzenie, że bardzo często przyznanie prezydentowi jakiejś kompetencji wynika z pewnej sięgającej wiele lat tradycji, nie zaś całościowej wizji tej instytucji.

Literatura

Dudek D., *Autorytet Prezydenta a Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, Lublin 2013.

Garlicki L., *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, wyd. 1, Warszawa 2014.

Kruk M., *System rządów w konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, [w:]

R. Mojak, W. Skrzydło (red.), *Ustrój polityczny Rzeczypospolitej Polskiej w Nowej Konstytucji z 2 kwietnia 1997 roku. XL Ogólnopolska Konferencja Katedr Prawa Konstytucyjnego 4–6 czerwca 1998 r.*, Kazimierz Dolny nad Wisłą, Lublin 1998.

⁶² Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 572 ze zm.

Szymanek J., *Arbitraż polityczny głowy państwa*, Warszawa 2009.

Wawrzyniak J., *Kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Instytucja prezydenta w Polsce i we Włoszech*, Warszawa 2014.

Wojtyczek K., *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] P. Sarnecki (red.), *Prawo konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2011.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U., nr 78, poz. 483 ze zm.).

Ustawa z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 1531).

Ustawa z 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 38).

Ustawa z 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r., nr 235, poz. 2000 ze zm.).

Ustawa z 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 269 ze zm.).

Ustawa z 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (Dz.U., nr 2, poz. 2 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 355 ze zm.).

Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1402 ze zm.).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Straży Pożarnej (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 603 ze zm.).

Ustawa z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 475).

Ustawa z 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 639 ze zm.).

Ustawa z dnia 19 lutego 1993 r. o znakach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1863).

Ustawa z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1096 ze zm.).

Ustawa z 20 lutego 1997 r. o fundacji – Centrum Badania Opinii Społecznej (Dz.U., nr 30, poz. 163 ze zm.).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. – *Prawo o ustroju sądów wojskowych* (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1198 ze zm.).

Ustawa z 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r., nr 216, poz. 1584 ze zm.).

Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 908 ze zm.).

Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 2135 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1510).

Ustawa z 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz.U., nr 39, poz. 443 ze zm.).

Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1036 ze zm.).

- Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 552 ze zm.).
- Ustawa z dnia 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2009 r., nr 67, poz. 570 ze zm.).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – *Prawo o ustroju sądów powszechnych* (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 133 ze zm.).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej (Dz.U., nr 128, poz. 1403 ze zm.).
- Ustawa z 18 września 2001 r. o fundacji – Zakłady Kórnickie (Dz.U., nr 130, poz. 1451).
- Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1929, ze zm.).
- Ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. – *Prawo o ustroju sądów administracyjnych* (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., nr 1647 ze zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1815 ze zm.).
- Ustawa z 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 499 ze zm.).
- Ustawa z 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 318).
- Ustawa z 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 882 ze zm.).
- Ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1446 ze zm.).
- Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1414 ze zm.).
- Ustawa z 17 października 2003 r. o ustanowieniu Krzyża Zesłańców Sybiru (Dz.U., nr 225, poz. 2230).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1411 ze zm.).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 253 ze zm.).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 740 ze zm.).
- Ustawa z 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 174 ze zm.).
- Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 1166 ze zm.).
- Ustawa z 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz.U. z 2012 r., poz. 161 ze zm.).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Cywilnej (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 990 ze zm.).
- Ustawa z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz.U., nr 190, poz. 1474 ze zm.).
- Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 713 ze zm.).
- Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 572 ze zm.).

Ustawa z 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 900 ze zm.).

Ustawa z 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U., nr 182, poz. 1228 ze zm.).

Ustawa z 8 października 2010 r. o współpracy Rady Ministrów z Sejmem i Senatem w sprawach związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej (Dz.U., nr 213, poz. 1395).

Ustawa z 5 stycznia 2011 r. – *Kodeks wyborczy* (Dz.U., nr 21, poz. 112 ze zm.).

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U., nr 126, poz. 714 ze zm.).

Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – *Prawo o prokuraturze* (Dz.U., poz. 177).

Rozporządzenie Prezydenta z dnia 2 listopada 2009 r. w sprawie ustanowienia odznaki honorowej „Za Zasługi dla Ochrony Praw Człowieka”, ustalenia jej wzoru, zasad i trybu nadawania oraz sposobu noszenia (Dz.U., nr 194, poz. 1496).